

Pilot basisinkomen

Achtergrond bij agenda-initiatief
GroenLinks en Partij voor de Dieren

In deze handout geven we inzicht in de haalbaarheid en de betaalbaarheid van het universele basisinkomen.

In deze fase - de vraag of in Zaanstad een pilot met het basisinkomen op beperkte schaal een goed idee is - hoeven we als raad nog geen keuze te maken in de precieze vorm. Daarom hebben we het niet opgenomen in het agenda-initiatief.

Maar om te laten zien dát het een goed idee is, haalbaar en betaalbaar, geven deze cijfers wel een idee.

Discussie basisinkomen

Argumenten tegen:

- “Het kost te veel geld”
- “Het is oneerlijk: extra inkomensnivellering”
- “Het kost banen”
- “Mensen worden er lui van”

Argumenten voor:

- “Mensen krijgen ruimte voor nuttig onbetaald werk”
- “Het is veel minder duur dan het lijkt”
- “Een basisinkomen is een essentieel onderdeel van een grondige herziening van het belasting- en toeslagenstelsel”
- “Het ontnemt mensen stress en scheelt daarom in zorgkosten”
- “De kosten voor handhaving en controle op uitkeringen worden drastisch beperkt”
- “Het SCP geeft aan dat het basisinkomen het meest effectieve middel tegen armoede is”
- “Door automatisering zal werkgelegenheid in de toekomst verder afnemen en zijn structurele oplossingen nodig”

Overzicht inkomensverdeling

Jaarlijks:

- Ongeveer 35 miljard euro aftrekposten
- Ongeveer 21 miljard euro aan primaire heffingskortingen
- Ongeveer 10 miljard euro aan zorgtoeslag en kinderopvangtoeslag
- Cijfers o.b.v. tarieven 2020 en inkomensverdeling 2018 (CBS)

Huidig systeem loopt vast

- Armoedeval:
Toeslagen, heffingskortingen, vrijstellingen en minimaregelingen essentieel om armoede te voorkomen, maar zorgen voor armoedeval
- Complexiteit systeem zorgt voor grotere kans op fraude én op grotere kans fouten overheid (bijvoorbeeld kinderopvangtoeslagaffaire)
- Basisinkomen vervangt (deels) bestaande basisinkomens bij ouderdom (AOW), arbeidsongeschiktheid en de bijstand

Categorieën uitkeringen CBS	Personen met inkomen	Gemiddeld inkomen	Mediaan inkomen	Totaal inkomen (mln euro)
5.1 Uitkering bij werkloosheid	608	8	5	4.696
5.2 Uitkering bij ziekte	226	7	4	1.473
5.3 Uitkering bij arbeidsongeschiktheid	603	16	16	9.852
5.4 Uitkering bij (nabestaanden)pensioen	3.989	20	16	80.406
5.5 Sociale lasten: uitkeringsinstantie	1.367	2	2	2.882
6.1 Uitkering bijstand etc.	893	9	10	8.175
6.2 Sociale lasten: bijstandsinstantie	849	1	1	562
Totaal inkomen uit uitkeringen	6.792	16	13	108.046

Vormen van basisinkomen

- CPB/SCP-uitwerking
 - Budgetneutraal
 - Verhoging IB box 1-tarieven
 - Basisinkomen belastingvrij (conform huidige toeslagen)
- Afschaffing toeslagen en heffingskortingen
 - Alleen kinderbijslag en huurtoeslag blijven gehandhaafd
- Alternatieve keuze:
 - Basisinkomen hoger, maar niet belastingvrij

Keuze ligt bij landelijke politiek

Tabel 5.2
Overzicht basisinkomenvarianten

	Variant 1	Variant 2
Basisinkomen	per maand (in euro)	
per alleenstaande volwassene	560	635
per huishouden	500	600 +
per alleenstaande volwassene	1060	1235
per volwassene in een paar	810	935
Basisinkomen	per jaar (in euro)	
per alleenstaande volwassene	12.722	14.822
per volwassene in een paar	9.722	11.222
Box 1		
Tarief lage schijf (%)	52,7	56,5
Tarief hoge schijf (%)	70,4	75,4
Heffingskortingen ^{a)}	afgeschaft	afgeschaft
Eigenwoningforfait	afgeschaft	afgeschaft
Hypotheekrenteaftrek	afgeschaft	afgeschaft
Toeslagen en Kinderbijslag		
Huurtoeslag	gehandhaafd	gehandhaafd
Kinderbijslag	gehandhaafd	verhoogd naar 300 per kind
Kindgebonden budget	gehandhaafd	afgeschaft
Kinderopvangtoeslag	gehandhaafd	afgeschaft
Zorgtoeslag	gehandhaafd	afgeschaft
Uitkeringen		
Bijstand	afgeschaft	afgeschaft
Wajong	afgeschaft	afgeschaft
AOW	verrekend	afgeschaft
Anw	verrekend	afgeschaft
WW, ZW en WIA	verrekend	verrekend
Studiefinanciering	afgeschaft	afgeschaft

a) Hieronder vallen de algemene heffingskorting, de arbeidskorting, de IACK, de jonggehandicaptenkorting, de ouderenkorting en de alleenstaandeouderenkorting.

Doel pilot in Zaanstad

- Meten sociale effecten
 - Worden mensen minder gestrest en gelukkiger?
 - Helpt het mantelzorgers en andere groepen die belangrijk maar onbetaald werk doen?
 - Gaan mensen inderdaad minder werken en hoeveel? Is dat negatief of positief?
- Hoeveel kan Zaanstad besparen op uitvoering en handhaving uitkeringsregels (o.a. participatiewet)?